

№. 3638 – 17.09.2020.

Отварање канцеларије америчке развојне банке у Београду

На Западу нешто ново

Ако се зна да је ову банку амерички председник основао у циљу спровођења своје мисије економског супротстављања Кини, шта се може очекивати уколико Доналд Трамп у новембру изгуби председничке изборе

Како то овде обично и бива, милијарде долара које би требало да уложи америчка Међународна развојна финансијска корпорација (ДФЦ) у Србију већ се распоређују, иако канцеларија још увек није ни отворена, а милијарде нико конкретно није помињао. За разлику од датума њеног отварања, који је најављен у скоријем року, па ће према твитер-сведочењу директора ДФЦ-а Адама Болера, висока делегација те институције већ следеће недеље боравити у Београду управо због отварања прве регионалне канцеларије, шта ће тачно ова институција финансирати и на који начин ће финансијски учествовати у региону за сада је готово непознато. Из потписаног такозваног Вашингтонског споразума није најјасније шта ће бити њен задатак, јер није прецизирано да ли ће она улагати само у пројекте који имају за циљ нормализацију економских односа Београда и Приштине, или ће пак њен делокруг бити далеко већи и усмерен на све оно што се њима учини политички или економски исплативим.

Наиме, ДФЦ као млада институција, основана тек 2018. а почела је са радом почетком ове године, према ономе што стоји на њиховој интернет адреси, већ је имала на десетине различитих пројеката у разним деловима света. Основана је управо са циљем америчке економске експанзије широм планете, несумњиво као одговор Доналда Трампа на нарастајућу моћ и утицај кинеског новца и њиховог пројекта Појас и пут. Такође, ДФЦ свој финансијски утицај остварује на посве различите начине, па иако се третира као америчка развојна банка за иностранство, овај назив не значи да је у питању класично кредитирање, већ изузев њега и сви други облици финансирања, од учешћа у капиталу, преко кредита, до на крају донација или грантова за одређене пројекте, од Латинске Америке до Источне Европе. За сада, у Европи су углавном усмерени на Украјину, Грузију и Молдавију, а планира се да београдска канцеларија буде регионални центар за Западни Балкан.

Ипак, за сада није познато како ће ова америчка институција помоћи изградњу путничке и железничке везе Београда и Приштине, односно да ли можемо очекивати бесповратна средства или ће се, ипак, радити о класичним кредитима, као и да ли ће бити и других пројеката помоћи, као на пример, кредитирања малих и средњих предузећа и женског предузетништва, што се овде посебно наглашавало.

„Примарна улога је очигледно да се испрате две велике инвестиције, ауто--пут и пруга Ниш - Приштина, али наравно да они могу да раде много више од тога. Они имају практично одрешене руке да улажу тамо где процене да је профитабилно улагати, економски или политички, дакле њихов посао је и осигурање америчких инвестиција од политичког ризика, односно подршка америчким инвестицијама на некој територији, али и све друго што процене

ефикасним и учинковитим“, каже за НИИ Иван Николић, уредник билтена Макроекономске анализе и трендови, који се у најновијем броју управо бавио и значајем доласка ДФЦ-а у Београд.

Аутори анализе истичу да одлука да се канцеларија отвори у Београду показује „одлучност САД да појачају економске и политичке везе са овим регионом и конкретније се супротставе све већем утицају Кине“. Кажу да регион тако прераста у полигон за практично доказивање глобалног утицаја највећих. „Критике на рачун глобалних инвестиција Пекинга, укључујући и иницијативу Појас и пут, нагло су порасле у Вашингтону последњих година, чинећи важну димензију кинеско-америчког ривалства“, пишу у МАТ-у, наводећи да кинески пројекат Појас и пут располаже далеко значајнијим средствима, која су премашила 1.300 милијарди долара, док ДФЦ има на располагању 60 милијарди долара, али и да, поред чињенице да ДФЦ представља опипљиву алтернативу кинеском економском моделу, има ограничења и сигурно ће њихова улагања бити спорија од кинеских, јер они морају поштовати финансијске, еколошке и социјалне међународно признате стандарде.

На питање да ли би ова, за Николића несумњиво важна вест о доласку америчке развојне корпорације у наш регион, могла „испарити“ заједно са Трамповим евентуалним губитком на председничким изборима, наш саговорник каже: „Чињеница да је ДФЦ настао у време Трамповог мандата, односно у циљу реализације његове политике економског супротстављања Кини, носи са собом извесну могућност промене спољнополитичких приоритета нове администрације, али уколико САД заиста желе већи утицај, пре свега економски, у овом региону, онда улагање неколико стотина милиона евра у инфраструктуру у овом делу Европе за њих није велика инвестиција, а повећава и њихово присуство и њихов утицај. Са друге стране, ако Трамп добије изборе и други мандат, постоји могућност да се тај утицај појача, односно да се средства за улагање у овај регион повећају“, каже Иван Николић и закључује да наше балансирање, односно добри односи и са Истоком и са Западом могу бити опасни, али да је то ситуација коју смо прижељкивали.

И Мирослав Јовановић, професор Института за глобалне студије Универзитета у Женеви, сматра да је отварање канцеларије ДФЦ-а добар потез, али само ако подстакне улагања која имају комерцијално оправдање. „Улагање је улагање, без обзира на то да ли је домаће или инострано, ако је, наравно, засновано на здравим економским основама. Примера ради, постојање кинеског пројекта Појас и пут је изванредан комерцијални пројекат који је економски оправдан и вероватно је то подстакло САД да буду присутне и да, бар једним делом, конкуришу у овом региону. Разлика је, међутим, што Кина нема политичких уцена и није томе склона, за разлику од САД. Улагање у оскудну српску инфраструктуру је потребно и за то постоји оправдање и да се држава задужи по повољним условима, али ако постоји комерцијално оправдање за такав пројекат. Сумњам да је изградња велелепног Моравског коридора оправдана и да ће приходи од путарине бити довољни за одржавање пута и отплату кредита, па ће све пасти на плећа пореских обвезника. Наведено важи и за ауто-пут Ниш - Приштина“, каже Јовановић, уз питања ко ће да победи на тендеру за изградњу овог пута, да ли ће улагање ДФЦ-а бити условљено америчким извођачима и по којој цени.

„Коме ће тај пут највише користити, Србима или Албанцима, или можда НАТО-у. Ако су средства за изградњу инфраструктуре јавна и ограничена, онда нека се иде на јавну расправу и одреде приоритети: да ли је важније повезати Ваљево и Зајечар или Ниш и Приштину“, сматра наш саговорник, уз опаску да улагање ДФЦ-а у земље Азије, Африке, Латинске Америке, па и ове у Европи, углавном доказује да је реч о политички нестабилним подручјима са јасним америчким утицајем. „Да ли је ово отварање канцеларије заправо јасан политички

сигнал, само декларативно покривен економским? Нисам сигуран да Србија има комерцијалну корист од скупочене инфраструктуре која је повезује са Албанијом. А друго, пример са царинама Приштине учи нас да је изостала реакција Запада и притисак на Приштину да укине царине. Дакле, због таквих превара и неповерења боље је да остану 'козије стазе' до Приштине него да велелепни ауто-пут на крају плате наши порески обвезници, иако од њега немају никакве користи“, закључује Јовановић.

И док не буде јасно да ли ће и колико отварање канцеларије америчког ДФЦ-а повећати интересовање и америчке државе, али пре свега њихових приватних инвеститора, а то се очекује доласком ДФЦ-а у Србију, према подацима Народне банке, а које је НИН-у доставила Привредна комора Србије, инвестиције САД у нашу земљу биле су нешто мање од 530 милиона евра, од 2000. до краја првог квартала ове године. Ипак, за разлику од ових скромних пола милијарде евра за готово две деценије, због методологије да се стране инвестиције бележе према земљи порекла, односно чињенице да су многе америчке компаније у Србију улагале преко својих компанија регистрованих у Европи, амбасада САД у Београду располаже са драстично другачијим податком од четири милијарде долара вредности улагања и око 20.000 отворених радних места.

Могу ли се у доста краћем временском року те инвестиције удвостручити, што захваљујући улагању самог ДФЦ-а, што подстицањем приватних инвестиција њиховим отварањем канцеларије у Београду или ће се на крају испоставити да је у питању само један обични предизборни трик актуелног америчког председника од кога ће након избора остати само мрвице? А можда ни то.

Петрица Ђаковић